

Disputatione Circulari Ztmata Moralia De Duellis

Rostochii: Prelo Joh. Wepplingii, [1704]

<https://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn1860061605>

Druck Freier Zugang

R.U.-phil 1704
Tielcke, Heinrich Christian

Ph. 704. 14 174
DISPUTATIONE CIRCULARI
ZHTHMATA MORALIA
DE

DUELLIS,

ADSPIRANTE COELI GRATIA,
CONSENSU AMPLISSIMÆ FACULTATIS
PHILOSOPHICÆ,

P R Æ S I D E

HENR. CHRIST. Gielcken/

PHIL. & J. U. D. & ELOQY. P. P. ORDIN.
AD DIEM XVI. FEBR. ANNO MDCCIV.

IN AUDITORIO MAXIMO,
PUBLICO EXAMINI SUBJICIT

DAVID NEUBAUR,
WISMARIENSIS.

ROSTOCHII,

Prelo JOH. WEPPLINGH, SERENISS. PRINC.
& ACAD. Typographi.

AMPLISSIMÆ REIP. WISMARIENSIS
PRÆNOBILISSIMIS
DNIS. CONSULIBUS,
CONSULTISSIMO
DNO. SYNDICO,
PRUDENTISSIMIS
DNIS SENATORI-
BUS,
FULGIDISSIMO
DNO. SECRETARIO
PATRIÆ PROCERIBUS & PATRI-
BUS GRAVISSIMIS, VIGILANTISSIMISq̃,
DOMINIS PATRONIS, EVERGETIS,
FAUTORIBUS ætatem Devenerandis hanc DISSER-
TATIONEM ACADEMICAM, cum voto omnigenæ
prosperitatis, in Studiorum suorum com-
mendationem

officiosissimè dicat offertq̃ue

DAVID NEUBAUR;
Wismariensis,

SYNOPSIS DISSERTATIONIS.

Prooemium tradit omnia huma-
na in vita civili regi opinionibus,
hocque ad duella, & qua de
ijs dantur sententiarum dissidia ap-
plicat.

Ἱκῆμα I.

§. 1. Versatur circa duelli defini-
tionem nominalem. Investigatur er-
go hic verum duelli eymon, & alti-
mo ad vocem Gracam βέλῳ de-
scenditur. Subiunguntur etiam quæ-
dam duelli homonyma.

§. 2. Sisit duellorum iustorum
originem. Hac ansa quædam de
gentium iure & hac collimantibus
distinctionibus inferuntur. Expen-
ditur insimul & soluitur quæstio,
an etiam duella iniusta sine iuris
gentium? Quæ faciunt ad defini-
tionem duelli realem annectuntur.

§. 3. Examinat moralium in-
dolem. Notatur hic Dominus
Sam. Pufend. partim ratione mo-
ralium definitionis, quam suppedi-
cat, partim in ordine ad doctrinam
de omnium rerum, ad præcepta mo-
ralia (quatenus hæc vitam socialem
respiciunt) non relatarum omnigena
indifferentia. Quam periculosa
sit hæc philosophia demonstratur.
Adducuntur quidam ex Philosophis,
qui huic rerum indifferentiæ con-
tradiciunt. Nostra de moralibus
sententia proponitur.

Ἱκῆμα II.

§. 1. Generaliter tradit duella
licita, & descendit ad necessariam
defensionem. Hanc concessam esse plu-
sculis ibidem demonstratur.

§. 2. Expendit formalia defen-
sionis necessaria. Quale periculum
requiratur hic exponitur. Additur
quod aliquis primum istum expe-
rare non teneatur.

§. 3. Tradit defensionem neces-
sariam susceptam ob periculum, quod
imminet (1.) rebus, (2.) fame (cum
accedit aliud factum peccamino-
sum) (3.) proximo.

§. 4. Quædam exhibet de armo-
rum proportionibus. Ex philosophiis
hic repetuntur quæ faciunt ad melio-
rem proportionis intelligentiam.

§. 5. Discutit utile duellum, ex-
ponitque veram utilitatis rationem.

Ἱκῆμα III.

§. 1. Generaliter promit duella
illicita, & pressius proponit duellum
illicitum (1.) ob vindictam privatam
(2.) ob ostentationem.

§. 2. Refellit duella judicialia
antiquitus frequentissima. Impro-
bantur etiam torneamenta, nec non
duella quibus publica salus periculo-
sissime committitur. Additur, quod
duellum licitum, ob novum acceden-
tem modum, aliquando in moralibus
improbetur, quod exemplo illustra-
tur. Apponitur potum eorum, dissertatio
finitur.

PROOEMI.

PROOEMIUM.

Unta ferè mortalium in vita civili varius re-
guntur opinionibus. Theoriae cupidus vix repe-
rit litigiosorum scitorum finem. Practicis de-
ditus non rarò inter salebras, inter praecepta
viarum vagus, dubius, anxius oberrat. Nec impetrari
potest, Judice Bruto apud Ciceronem, quin, quale quiddam
videatur, talem quisque de illo opinionem habeat. Hoc ipsum
Duellorum indolem & varietatem sciscitanti obtingit.
Si ullibi, hic sanè obversantur sententiarum divortia &
errorum praecipitia. Sunt, qui duella ultra Trophaea cen-
sent. Sunt, qui Aulis, Academiis, Urbibus à duellis ma-
ximam famae celebritatem conciliari autumant. Sunt,
qui duellantes Reip. etiam literariae insigni decori & emo-
lumento esse contendunt. Alii contra horrent duella quae-
vis, tanquam pessima & efficacissima mala; horrent
duellantes cunctos, ut animos impotentes, ut homunculos
mentis furore percitos. Præterea dantur, qui tutissima
via media incedunt. Hi detestantur seriò duella illegali
principio innixa, quae produnt animorum levitatem, affe-
ctuum pravitatem, insultuum acerbiteriam. Hi compro-
bant duella, quae suscipiuntur, vel necessitate jubente, vel
utilitate spadente. Certè, non omnia hic ritè discutientes
facile ea promunt, quae à tramite recti deviant, & coran-
goribus cumulant, dum animos ad innocentissimum san-
guinem humanum fundendum exascitant. Hanc duello-
rum materiam, ad ductum principiorum moralium, hac
vice, ulteriori scrutinio, Exercitij Academici ergo, annuat
Deus! Subjiciam.

Zimpe

Quenam sit duellorum moralis consideratio?

§. 1.

Uellum, etymiratione, derivatur à vocibus duo & bellum ac si diceretur duorum bellum, intelligendo non mera duo subjecta, sed duas partes adversas, exulante tamen omni exercituum forma, Ferd. Vasq. lib. 1. controvers. illustr. cap. XI. n. 34. Latinum autem duo, dubio procul, descendit à Græco δύο, quod ejusdem est cum Latino significationis. Bellum verò nonnulli deducunt ab adjectivo bellum, quia pacis aliorumque bonorum est ferax, juxta illud Augustini ad Bonifacium, ut citatur C. Noli 3. C. 23. qv. 1. *Bellum geritur ut pax acquiratur.* His consona sunt illa Ciceroniana: *Bella sunt suscipienda eam ob causam, ut sine injuria, in pace vivatur,* libr. 1. Off. C. m. 11. Sed alii contendunt bellum ita dici per antiphrasin, quasi minimè bellum, cum omnigeni mali sit scaturigo, secundum illud Virgilii:

Nulla salus bello, Pacem te poscimus omnes.
Hinc Scipio aliquis æqvissimo bello iniquissimas pacis conditiones præferendas esse suos suo tempore docebat, quod monitum tamen ut absolum, & nonnunquam satis noxium omninò improbo. Sed, missis derivationibus aliis, omnium optimè, ut reor, derivatur bellum à Græco βέλῳ, quod latine telum notat, & sensu latiori signat quæcunque instrumenta, quibus antiquitus belligerantes utebantur, arg. §. 6. Inst. de publ. Jud. In vocum enim derivatione observare solemus literarum juxta ac sensus analogiam, quæ in hoc etymo, ut rem penitus attendentiparebit, maximè est conspicua, hinc & duellum, investigando primam ejus radicem, commodè ab

A 3

hac

hac voce Græca denominabitur. Non inficior apud Priscos eundem fuisse duelli & belli significatum, quod innuere videtur l. 134. ff. de V. S. Quo & tendunt illa Horatii:

Græcia barbariæ lento collisa duello.

Ethunc in sensum Liv. 6. bel. Maced. *populus Romanus eo tempore duellum iussit cum Rege Antiocho esse*. Sed ex hodierno usu differunt omnino duellum & bellum, & cum promiscuè adhibentur homonymia exurgit. Bellum enim sistit pugnam exercituum contrariorum, ritè prius denunciata, quæ non attenduntur circa duellum, quod ipsum ex ejusdem descriptione mox subjungenda clariùs constabit. Sic etiam certamen, conflictus, prælium & haud absimiles notiones duelli significationem latitudine excedunt, & varias congressuum species, suggerunt, idcirco terminos hos sensu alieno duello accommodans crassa æquivocatione ludat necesse est.

§. 2. Duelli cum primis justis & pravitate cassi originem qui scrutatur acquiescet demum in jure Gentium secundario, quod non à mera ratione humana constitutum, sed ope ratiocinationis, humanis necessitatibus exigentibus, communi mortalium consensu est inductum. Dicitur hoc jus Ddribus secundarium, ad differentiam primævi, quod cordibus nostris instar habituum connatorum natura inlevit. Illuc bella cum duellis, servitutes, dominiorum distinctiones &c. Huc normæ & discrimina honestorum & turpium pertinent. Communissima est hæc juris Gentium distinctio. Sicut etiam jus naturale distribuitur in primævum & secundarium. Illud dicitur quod omnibus animalibus competit. Exempla sunt maris & foeminæ conjunctio, liberorum procreatio, educatio, libertas &c. Hoc (naturæ secundarium jus) coincidit cum jure primævo Gentium, ejus mentionem ante feci. Plusculis hæc infero, ne legentes

tes terminorum horum ignari dubii hæreant. Et sic Duellum iustitia subnixum juris Gentium esse vix quisquam inficiabitur. At de duello injusto non leve suboritur dubium. an & hoc ad Gentium jus referri mereatur? Ob stare videtur, quod à jure nunquam proficiscatur injustum. Communiter Ddres hunc nodum solvere satagunt adhibita distinctione inter illud quod Gentium juris est dispositivè & occasionaliter, illuc bella & duella iusta, huc & injusta referunt, vid. præ cæteris Vasq. lib. 1. contr. illustr. C. 9 n. 5. & 7. Quia enim Jure Gentium (quod MEUM & TUUM constituit) dominia rerum sunt distincta l. 5. ff. de J. & J. bella duellaq; injusta etiam, accedente hominum aliena appetentium pravitate, prævioque ratiocinationum abusu, exinde primordia recepisse videntur. Hinc Seneca de moribus: *Quætiſſimam vitam agerent homines, si hæc pronomina tollerentur MEUM & TUUM.* Sed qui rectius (scripserim ita salva cujusvis fecus sentientis auctoritate) philosophatur duella injusta non Gentium juri, sed Gentibus ipsis, earumque aliis insultandi libidini (ad quam, ut verum principium, hoc malum unice refertur) omnimodè attribuet. Quapropter & improbanda erit illa phrasis; Jus Gentium est causa per accidens duellorum injustorum, potissimum quia causa per accidens in philosophicis est vera causa, sive attendas causandi rationem sive causalitatem ipsam. Consistit duellum in actu pugnandi, sed conceptus ille non est nisi genericus utpote bello etiam competens, Gellius libr. 1. C. 25. pressius ad duellum exiguntur partes adversæ, quæ integros non absolvunt exercitus. Non raro duo duntaxat subiecta in duellis conserunt manus, poterit tamen concertantium numerus succrescere Neguzant de pug. sing. C. 2. n. 18. Duelli descriptionem subiungimus hanc, quod sit pugna partium duarum, citra belli formam dimicantium.

§. 3.

§. 3. Morale nonnulli dicunt, quicquid instar modi liberas nostras actiones in vita civili dirigit & determinat. Quem in sensum Dominus Samuel Pufendorfius de moralibus differit, *quod sint modi rebus aut motibus physicis superadditi ab entibus intelligentibus, ad dirigendam potissimum & temperandam libertatem actuum hominis voluntariorum, & ad ordinem aliquem ac decorem vite humanae (sociali) conciliandum*, in tractatu de jure nat. & Gent. libr. I. C. I. §. 3. Sed, fateor, dissentio (1.) enim hac ratione confunderentur Ethica & Politica, quorum habituum indoles tamen est distinctissima. Quippe Ethica, ut moralium disciplina dirigit actiones hominum liberas generatim spectatas, ut felicitate morali decenter frui queamus. Sed Politica versatur circa actiones nostras liberas, quatenus in civitate vivimus, ad consequendam civilem felicitatem. Est quidem moralium & politicorum arctus nexus, sed non omnigena convenientia, formaliter potius sunt distincta, nec moralibus mediis civilis finis & politicus decor primario obtinetur, (2.) Hypothesis Pufendorfiana moralia à principiis, natura inestis, sejungit. Quo spectant quæ tradit Autor §. 4. alleg. libr. & cap. quibus contendit *moralia ex intrinsecis principiis non provenire, sed rebus jam perfectis superaddi*. Hoc ipsum vero Ethices habitui perquam adversatur: à nativitate enim cordibus nostris inditæ normæ & regulæ agendorum & omittendorum in moralibus utramque paginam absolvunt. Nec approbo (quod hic monendum) cum Vir celeberrimus in tract. cit. libr. I. C. 2. §. 6. adstruere allaborat, omnes nostras actiones in se spectatas, & seposito respectu ad moralia, penitus esse indifferentes. Audiamus Autorem ipsum ita differentem: *Quid est impudentia, nisi prava firmitas animi, adversus ea, quibus patrandis leges erubescere jubeant? Nam non erubescere ubi leges id nolunt, extra reprehensionem est. Sic adulterium est pollutio uxoris*

*uxoris aliena, quam leges soli marito suo addicebant. Furtum est
 attrectatio rei aliena invito Domino, quem leges solum ejus arbi-
 trum volebant. Homicidium est cades hominis innocentis Con-
 tra leges. Incestum est commixtio cum tali persona, abs qua
 leges abstinere jubebant, ob reverentiam, quam vicino sanguini
 homines iidem ex lege debent. Sic de aliis quoque judicandum.
 At sane si ab his omnibus respectum ad legem removeas, in ipso
 actu physico nulla implicatur contradi-ctio, propter quam ista etiam
 citra legem necessario turpia intelligi debeant. Hoc enim mo-
 do utique indifferentia sunt misceri cum illa, qua origini tua na-
 turali proxime juncta est; misceri eidem, cui miscetur & alter,
 cui tamen in eam nullum peculiare jus competit, eripere vitam
 ei, qui similis tecum est speciei; sumere rem, quam alius in suos
 usus destinaverat, cui tamen nullum jus per leges datum erat reli-
 quos inde excludendi. Quod autem multi naturalem illam in-
 differentiam agere concipere queant, inde est, quod a teneris isto-
 rum victorum detestatio nobis fuit inculcata, quæ opinio, simplici
 adhuc menti impressa in vim naturalis cujusdam affectus vide-
 tur invaluisse. Ita Ille. Hæc minimè arrident, actus enim ad
 specialiores ejusmodi affectus tendentes, & vel circa ea, quæ
 naturæ terrorem incutiunt occupati neutiquam sunt meri
 Physici, nec in se indifferentes. Certe periculo plena est hæc
 Philosophia, quæ naturalia rerum discrimina tollit, recti
 limites destruit, & animum humanum, libertatis amantiissi-
 mum ad illicita quævis provocat. Hæc doctrina quid quæ-
 so differt, ab illa Stoici, quæ omnia, quæ placent, indifferentia,
 & humanæ libertati subiecta esse contendit? Quæ horrida
 Ejusdem læmata aliquot locis leguntur. Ita enim apertè Sene-
 ca: Quocumq; respexeris, ibi malorum finis est. Vides illum præcipi-
 tem locum? Illic ad libertatē descenditur. Vides illud mare, illud flu-
 men, illum puteum? Libertas illic in imo sedet. Vides illam arborem
 brevem*

B

brevem retorridam, infelicem? Prodit inde libertas. Vides
 jugulum tuum, guttur tuum, cor tuum? Effugia servitutis sunt.
 - - - - - quæris igitur, quod sit ad libertatem iter? qualibet in cor-
 pore tuo vena. Si multa occurrunt molesta & tranquillitatem
 turbantia, sapiens emittit se, nec hoc tantum in necessitate ul-
 timæ facit, sed cum primum illi suspecta cæperit esse fortuna. Ni-
 hil existimat sua referre, faciat finem, an accipiat. H. I. Horresco
 fane referens, vid. tract. ejus de Ira l. 3. c. 15. addantur Epp. 12.
 17. 58. 79. &c. Rectius in contrarium colligit Cicero, p. 10
 omnibus retinendum esse animum in custodia corporis, nec in jussu
 ejus, à quo ille datus est ex hac vita migrandum, ne munus bo-
 mini assignatum à Deo defugisse videamur. Et Aristoteles penitus
 improbat doctrinam de omnigena rerum indifferentia, hinc
 ita differit: Est quoddam (loquatur nunc latine) quod augurantur
 omnes naturæ injustum, etiam si nulla societas invicem sit, nul-
 laque pæctio, idque non heri vel nunc, sed semper fuit, adeo ut neo-
 mo sciat, unde ejus ortus sit. Et ut Empedocles dicit de non in-
 terficiendo quod animatum est, non quibusdam justum est, quibus-
 dam vero non justum, sed hoc quidem omnibus legitimum,
 1. Rhet. c. 13. Et clarissima sunt, quæ promit optimus Philoso-
 phus II. Moral. Nicom. c. 6. Non omnis actio omnisque af-
 fectus mediocritatem admittit, nonnulli enim sunt affectus, qui
 statim vel ipso nomine pravitatem involvunt, ut malevolentia,
 impudentia, invidia, & actiones, ut adulterium, furtum ho-
 micidium. Omnia enim hæc ita sunt comparata, ut non detur
 in his excessus, vel defectus, ipsa enim mala sunt, & nullo modo
 potest quispiam in illis recte agere, sed peccare semper necesse est.
 Et licet Dominus Putendorfius hæc ipsa Aristotelica cum
 sua thesi conciliare allaboret, irritus tamen est labor,
 vid. hanc in rem scripta l. 1 c. 2. §. 6. de jure nat & Gent. No-
 bis morale dicitur sobriæ rationis dictamen, quod prin-
 cipia theoretica juxta ac practica, cordibus à nativitate
 indita supponit, nec non quæ exinde formantur ratioci-
 nia

179

nia complectitur. Coincidit morale hoc cum lege naturæ, de qua, præ aliis, Cicero perspicuè: *Lex natura est re- claratio natura congruens, diffusa in omnes, constans, sempiterna, que vocet ad officium iubendo, vetando à fraude deterreat, que tamen neque probos frustra iubet aut vetat, nec improbos iubendo aut vetando movet.* Huic legi nec obrogari fas est, neque derogari ex hac aliquid licet, neque tota abrogari potest. Nec vero aut per Senatum, aut per populum solvi hæc lege possumus. Neque est querendus explanator aut interpres ejus alius. Nec erit alia lex Roma, alia Athenis, alia nunc, alia posthac; sed & omnes gentes & omni tempore una lex & sempiterna & immortalis continebit, unusque erit communis quasi Magister & Imperator omnium Deus, ille legis hujus inventor disceptator, lator, cui qui non parebit ipse se fugiet, ac naturam hominis aspernabitur, atque hoc ipso luet maximas pœnas, etiamsi cœtera supplicia, quæ putantur, effugerit, in frag. de Rep. l. 3. ut leguntur apud Lact. l. 6. c. 8. Hæc adeò clara sunt, ut nulla indigeant expositione. Ex superius ergo dictis constabit ea duella moralis considerationis esse, quæ juxta dictamen sobriæ rationis, & secundum naturæ legem expenduntur.

Ζήτημα II.

An dentur duella moraliter licita?

§. i. Hæc quæstio primo intuitu neganda videtur, quippe assertum J. C. I. Gothofredi de bellis, quod ab ambitione, avaritia & similibus originem sumant, forsan duellis optimè applicatur. Hinc pleriq; & præcipuè Dni Theologi duella absolutè improbant, præ cæteris videatur B. D. Brochmann. in System. Theol. T. 2. Art. de Lege c. 11. Sect. 4. qv. 4. p. m. 134. Sed affirmo quæsitum, veritate illæsa, & nulla facta alicui contradictione, utpote quæ corrumpit ob diversam duelli suppositionem. Neutiquam enim innuo pu-

B 2

gnam

gnam ejusmodi. qva duo congregiuntur ex condicto, ut
 alter, alterum occidant qvæ est duelli descriptio Brochmanni-
 ana. Omnino Moralia horridam talem concertationem aver-
 santur. Sufficit nobis qvaliscunq; congressus adversus, qvem
 vel necessitas injungit, vel utilitas concedit, exulante omni
 vindictæ & cædis humanæ intentione. Hoc sensu licita dari
 duella qvis inficiabitur? Ad duella licita ex necessitate re-
 fero omnes defensionis necessariæ species, belli formam
 non assumentes. Certè defensio necessaria omni jure legitur
 concessa. Ipse Deus furis nocturni effraCTORis interficiendi
 potestatem concedit Exod. XXII. 2 Docent Jura, qvò de-
 fensio naturæ sit, & non hominibus solum, sed brutis etiam
 animalibus competat l. 1. §. 27. ff. de vi & vi arm. l. 4. ff. ad
 leg. aquil. l. 1. §. 11. ff. si quadr. paup fec. dic. Exinde etiam
 originem sumit illa Ddrum phrasis: defensio necessaria est
 Juris naturalis, nec bestiis nec diabolo deneganda, Jason in
 l. 3 n. 17. ff. de J. & J. Hunc insensum differit Cicero libr.
 1. off. c. m. 4. *Omni generi animantium à natura tributum
 est, ut se, vitam corpusq; tueatur, declinetq; ea, quæ nocitura vi-
 dentur. Et idem pro Milone: Est hæc, judices non scripta
 sed nata lex, quam non didicimus, accepimus, legimus, verum
 ex natura ipsa arripimus, hausimus, expressimus, ad quam non
 docti, sed facti, non instituti, sed imbuti sumus, ut si vita nostra
 in aliquas insidias, si in vim, in tela aut latronum aut inimicorum
 incidisset, omnis honesta ratio esset expedienda salutis. Et in ea-
 dem Oratione egregiè ita differit: Hoc & ratio doctus, & ne-
 cessitas barbaris, & mos gentibus, & feris natura ipsa præscripsit, ut
 omnem semper vim, quacunque ope possent, à corpore, à capite, à
 vita sua propulsarent. His analoga sunt illa Plinii: Leonum
 feritas inter se non dimicat, serpentum morsus non petunt
 serpentes, sed si vis inferatur, nulla est bestia cui non sit ira, non*

60

fit animus injuriæ impatiens & prompta, si noceas, ad se defendendum alacritas. Demosthenis sententia de necessaria defensione satis patet ex ejusdem oratione contra Aristocratem ubi ita exclamat: O terrâ! O Dii immortales! Nonne hoc est intolerandum, & manifestissime, inique comparatum, non tantum adversus scriptas leges, sed etiam adversus ipsam communem hominum legem, si mihi non liceat ulcisci eum, qui hostilem in modum mea mihi diripit.

§. 2. Formalia defensionis necessariæ fufius in jure traduntur, quantum hac vicè mei tert instituti ratio, brevibus moneo, quod defensio necessaria fit periculi imminētis proportionata propulsio. Adsit ergo periculum necesse est, quo deficiente non dabitur defensio, sed offensio, quam seriò detestantur dextrè philosophantes. Ita enim Cicero; *Cupiditas nocendi est immanitas quædam lib. I. off.* Et ingeniosissimus Seneca autumat, quod hominem, placidum proximumq. Divino genus non deceant truculenti congressus, studio suscepti. Periculum autem, cujus mentionem feci, citra propriam culpam alicui obtingat, qui enim se in præsentissimum vitæ discrimen vel periculum aliud conjicit non ritè utitur defensione necessaria. Elegantissima sunt hac de re verba Domini Gailii, ad quæ, tanquam naturæ jure obfirmata provoco: *Iusta defensio*, inquit, *si pro defensione persona & honoris, secus si homicida initio fuisset provocans & autor rixæ, & postea in eadem rixâ constitutus sit in discrimine vitæ, quo casu homicida non potest uti beneficio necessaria defensionis*, vid. ejus Tract. de pace publ. l. 1. c. 16. n. 17. Et quo modo quæso necessarium dicetur illud, quod aliquis omnistudio expetit, in quod dolo culpave plenus irruit? Bellè Cicero in parad. observat, *actiones humanas ex principis suis judicari*, illicito ergo principio suffultum totum illicitum erit. *Nec poterit, judice Platone, culpa cupidus ex suo molimine præsidium vel levamen suscipere.* Nolis autem culpam

pam restringere ad eum, qui rixæ autor est, certè nec ille culpæ expers erit, qui periculum, quod evitare poterat (v. g. assumendo aliorum præsentium auxiliares manus, claudendo ostia, ad quæ invasor accurrit, fugam sine periculo adornando &c.) non omnimodè declinat. Periculum sit imminens verumque, sed non necessariò invasus primum ictum tenetur expectare; sic enim aliquis nimis serò, & post vulneratam causam defensiva cogitaret media, contra juris & naturæ ordinem, quo vim imminentem repellere licet l. 1. §. 27. ff. de vi & vi arm. CCC. art. 140. Hinc & Cicero tradit libr. 1. off. *quod omnia animantium genera declinent ea, quæ videntur nocturna.* En sic quævis viva imminenti periculo se subducunt! Et Ovidius censet *fraudem fraude esse repellendam* vel callidæ machinationi in ipsis primordiis aptum antidotum esse obvertendum. Et de asserto nostro adhuc dubitans aspiciat bestias ductu naturæ profluentes ad hostiles minas, quæ ipsos ictus antecedere solent.

§. 3. Porro duellum quod, rerum ergo, cum raptore & invasore initur nec jure nec morali doctrina improbat, & cum invasus insimul periculum vitæ incurrit ritè se defendit cum internecione invasoris, aliàs secus. Quæ de re Dominus Brunnemannus: *Defensio rerum licita est, si modo ad cadem hominis non perveniat turbatus, nam inter hominis vitam & res nulla est proportio, nam illa nunquam, hæ res, semper in hac vitæ reparari possunt - - nisi periculum vitæ simul immineat, quo casu pro defensione rerum homicidium impune committitur,* ad l. 1. c. unde vi n. 5. Quæ omnia moralibus admodum consona sunt. Duellum, quod honor conservandus, cæteris paribus, extorquet Moralia non penitus averfantur. Sed cum grano salis hoc accipias. Eo minime tendit mens, ac si quacunque injuria verbali affectus licite ad arma proflire & vindi-

181
vindictam exercere queat. Omnino detestamur fatanicum
illum decertandi pruritus, ex quo certantium salus, do-
cente experientia, multum percipit damni, nec non detri-
menti copia pleno fluxu in ipsum publicum redundat. Nec
obstat illud tritum: vita & fama pari passu ambulant. Præ-
postere hinc audaculi colligunt ergo contumeliis læsus æq̃
ac realiter invasus reperiendo agit. Sunt qui hoc lem-
ma, de fama vitæ æquiparanda, exponunt de vita civili.
Eq̃videm non nego maximam esse famæ æstimationem,
malè tamen exin inferitur, quemadmodum vitæ, ita & famæ
insidias licite vi repellimus. Dispar sane subest ratio; vita
enim semel amissa non restituitur, aliter se res habet in
læsa existimatione, iudiciorum enim vigore sufficiens, &
prævio incommodo analogia dabitur ultio. Accedit quod
privatus alicujus famam arrodendo eandem non nisi *φαινο-
μένως*, & ex vulgi opinione lædat. Hinc eò facilius exi-
stimationi, quæ læsa videbatur, prospiciunt iudicia. E-
mergere tamen poterit casus, ubi, approbantibus Morali-
bus, duello defenditur honor. Nimirum cum honoris læsio
attrahit, & per complicationem necessariò involvit aliud
factum peccaminosum, tum utiq̃, ad hoc averuncandum,
honoris simul tenax ne quidem duellum subterfugit. E.g. li-
bidinosus aliquis in viri honesti ædibus flagitet vel cum
conjugē adulterium, vel cum filia, aliave seq̃vioris sexus
persona stuprum, tunc prudens paterfamilias, suæ suorum-
que famæ & salutis, aliter si non poterit evitare damnum,
vel duello prospicit, quo mediante, & ipsa pudica contra
impostoris vim & insultus bellè se defensitat. Erit & il-
lud duellum licitum, quod aliorum gratia suscipimus, hoc
ipsum comprobatur jam jam datum exemplum patrisfamilias
domesticos suos ritè defendentis. Et certè quilibet de
vexatis & ad angustias reductis tenetur ferre suppetias
Cedro

Cedro digna sunt quæ hanc in rem fudit Cicero in orat. pro Muræna: *Mihi non licet neque integrum est, ut meum laborem hominum periculis sublevandis non impertiam.* Et paucis interjectis: *Ego, Judices, ipse me existimarem nefarium, si amico, crudelem, si misero defuissem.* Et teste eodem Cicerone lib. 1. off. *Duo sunt genera injuria, unum eorum, qui inferunt, alterum eorum, qui ab his quibus inferunt, si possunt, non propulsant injuriam.* Certior in philosophicis est doctrina eum instar causæ moralis inducere actum, qui non decenter eidem obstat.

§. 4. Sit autem defensio necessaria per descriptionem, superius traditam invasioni proportionata, quæ proportio, licet ex jam monitis elucescat, præcipue tamen in armorum genere & usu conspicitur. Sed rem ex suis principiis paulò fufius promam. Proportio in Mathesi, cui hæc vox admodum servit, est rationum similitudo. Ratio autem est duarum magnitudinum ejusdem generis mutua quædam secundum quantitatem habitudo. Ideoque cum duo numeri, duæ lineæ, duo corpora juxta quantitatem inter se comparantur, illa rerum quantarum habitudo, quam, comparisonis ope, scrutamur, dicitur ratio, vid. Casp. Schotti curs. mathem. lib. 3. Geomet. elem. ad quint. Euclidis elem. defin. 3. & 4. p. m. 93. Frequentius in philosophicis quarumlibet rerum convenientia ad rationis trutinam expensa, & à mente nostra considerata proportio dicitur. Quæ vocis suppositio in habitibus theoreticis juxta ac practicis satis est conspicua. Nec inficior in aliis etiam habitibus non philosophicis eundem servari hujus termini usum; quemadmodum etiam Græci ἀναλογίαν (quæ dicitur Aristoteli ἰσότης τῶν λόγων) non raro exponunt. Hoc ergo sentu nobis periculi propulsio proportionata ea erit, quæ, juxta dictamen rectæ rationis, invasioni est congrua, potissimum instrumentorum respectu, quibus duellantes concertant. Non autem omni.

omnigena armorum conformitas exigitur, quippe tempore eligendi praelusus, vel alia necessitate adactus, non proportionatum etiam instrumentum, defensionis ergo, rite arripit. Aliquando etiam truculenti aggressoris robur armorum defectum supplet. Hinc cum invasor crudelis & robustus ira flagrans baculo vel solo pugno irruit in debilem aliquem, hic gladio sine vitio se defendit. Omnia ergo necessitatis momento & rationis dictamini debentur.

§. r. Denique dabitur duellum licitum in utilitate fundatum. Utile non innuo, quod merum privatum aliquod commodum spirat, quia ratione & lusus gladiatorii aliquando satis turpes suis autoribus dicerentur utiles. Sed utilitas supponitur, quæ in honestate est fundata, quæ variis malis ponit obicem, quæ humanæ sociali vitæ est insigni commodo. De quæ vera utilitate optimè monet Cicero, *quod homini ea nihil debeat esse antiquius*, libr. i. off. Ad utilissima autem duella refero omnes pugilatus, quibus dirigendis, in Aulis, Academiis, & majoribus urbibus, superiorum cura, Magistri præficiuntur. Certè exercitia hæc plena sunt utilitatis, animus enim iis exhilaratur, & corpus ad perferendas molestias ac repellendos aliorum insultus instruitur. Præterea in publicum ipsum maximum utilitatis exin redundat: his enim mediis in provinciis viri reperiuntur ad bella egregiè præparati.

Ζήτημα III.

Quenam duella dicantur moraliter illicita?

§. i. Quæsi huius notitia non poterit non ex jam adductis elici, quia enim duella, quæ vel necessitate, vel vera utilitate se commendant tantum licita sunt, omnino colligitur, quasvis concertationes, citra operosam necessitatem, vel genuinam utilitatem susceptas moraliter esse illicitas. Illicitum ergo est duellum, in quod descendunt vindictæ cupidi. Minus accurati fateor erant

C

Prisc.

Prisci quidam Philosophi, dum gravius laesos à privata vindicta non inhibebant, sed illa potius, quæ ad ultionem exuscitare poterant promebant. Quippe Plato aliquoties vindictæ privatæ moderamen & modum commendat. Sic etiam Cicero ad Qvir. post red. & off. libr. 1. meminit modi injuriæ etiam privatim ulciscendæ. Huc & illa pertinent quæ antea ex Demosthene contra Aristocratem allegavi. Elegantiior erat philosophia Periclis, qui suum convitiatorem lumine comitatus est domum & Philippi Macedonis, qui, teste Seneca, criminatori suo Xenia & dona misit. Et quis quæso, vel naturæ præceptorum tenax expeteret vindictam privatam, quæ arguit animum infirmum, judiciorum vigorem evertit & omnigena mala progignit? Illicitum est duellum, quod ostentationi litantes iubeunt. Cum enim sine virtute iudice Cicerone, *nihil possit laudare, nihil recti nomen mereri*, abunde constat vanæ ostentationi innixum, adeoque à vera virtute sejunctum duellum illicitum esse. Præterea ostentatio est criminum congeries & colluvies, quid virtuosus, quid liciti exinde derivabitur? Insuper varii casus evincunt, quod duella suscepta ab iis, qui ostentatione erant turgidi sanguinolentos & pertristes habuerint eventus. Et quis dubitabit, illum, qui gloriæ amore percitus perditè in vetitum ruit, facile interitum, in proprium derivare caput, & sic criminosis sui actus sat duram luere pœnam?

§. 2. Perquàm illicitum dixerim duellum iudiciale antiquitus comprobatum. Nimirum olim nonnullis in judiciis in locum probationum deficientium succedebat duellum, hoc modo & pacto, ut victus causa caderet, & victor intentionem suam perfectè probasse diceretur Jodoc. Darnhoud in praxi rerum crimin. c. 42. n. 1. seqq. Sed quia hac pugna DEUS gravissi-

me

me tentatur, Justitia (poterit enim insons succumbere & sons vincere) frequentissime læditur, necnon hominis læsioni & privatæ internecioni horrida, colluctatione via apertissime panditur non poterit non moralis doctrina duellum ejusmodi, omni juri scripto etiam adversum penitus improbare. Porro antiqua torneamenta, utpote quibus publicis duellis hominum mentes, ut alia taceam, ad sævitiam concitabantur, morale studium detestatur. Nec leve hic oritur dubium de duello, in publicam utilitatem suscepto, dum nimirum ad averruncandam à provinciis, à populis, ab urbibus calamitatem, indulgente Principe, concedente Magistratu, duo ex condito certamen ineunt, cujus conflictus exempla ex sacris & profanis suppeditari poterunt. Sed, in thesi & generatim loquendo, duellum ejusmodi moralis doctrina improbat, nec poterit ex eminentioribus vel specialioribus exemplis vera inductio & generalis conclusio seu thesis elici. Certè periculosissimum erit dubio & cæco duelli eventui Reip. committere salutem. Denique reperiuntur duella in se licita, quæ tamen ob novum intervenientem modum, moralium respectu, merentur animadversionem, v. g. leqvioris sexus persona contra libidinosum invasorem se licite, ut superius dixi, duello defendit. Sed quid statuendum, si invadentem, qui non vitæ, sed soli pudicitiae insidias struit, interfecerit? Certe utut in foro externo absolvatur pudica, interius tamen cordis ratiocinium, penitus evolutum aliud suggerit. Nulla enim est proportio, inter vitam humanam & pudicitiam. Nec defunt exempla alia, quibus mens explicari posset, ast hæc, ne juribus adversari videar, sileo. Cæterum summum Numen supplex veneror, cœlitus à Roseto nostro arceat noxia duella, & hanc Academiam omnigena quieta prosperitate cumulet!

TANTUM.

Duellen bringen **Daß/** Duellen bringen
Ehre ;

Daß/ wo man freventlich Geseht und Rech-
te bricht /

Ehr / wo man wieder sie / aus Lieb und durch
Gehöre /

und / wie **Herr Neubaur/** heut / mit höchstem
Ruhme sieht.

Dieses sehet Wolmeinndt

J. N. QVISTORP. D.
p. t. ACAD. REGTOR.

Sint Tibi proficui, quos ters, NEUBAU-
RE, labores
Atqve olim studiis commoda mille
creent.

Accipe prognatum sincero ex pectore
votum,

Nempe negat summus scribere plura
dolor.

*Auditori suo indefesso, diligentie specimen edituro, lecto do-
lorum plenissimo affixus, ex animo gratulatur*

JO. FECHT. D.
AD

Ad Clariss. Dominum RESPONSURUM,
Verè Studiosum,
Auditorem meum solertissimum,

Nivunt in Academiis, penes quos vix in literas refidet propensio; quæ vident, audiunt, legunt optima aliquando in vetitum detorquent. Quidquid in illis datur virium id omne in computationes, lusus, duella, aliaque perdita insumitur. Sic in ipsis animorum officinis degentes patiuntur hebescere mentis opes, sylvescere animos, indurescere corda. Haud absimiles sunt fonti in Gothia reperto, qui omnia injecta reddit lapidea. Dantur tamen in iisdem superioribus Scholis non pauci, quibus cordi sunt otia juventuti laboriosa, & senectuti jucunda, ut Ciceronianis utar. Dantur, qui in non dubiam Reip. spem felicius succrescunt. Dantur, qui, sudoris patientes divinitus communicata decenter scrutantur, qui humanitus adinventum cura rimantur. O capita egregia, quæ præsentis & futura laude inclarescunt! His omnino accedis Clariss. Dne. NEUBAUR, variis naturæ & studiorum dotibus refulgens. Innotuit mihi ingentis tui vis eximia; innotuit ferreus discendi ardor. Quotidie Te in ædibus meis, doctrinæ cupidum lætus conspicio, atque hinc tuæ diligentiae certissimus testis existo. Ille etiam quem imperterritus nunc expetis conflictus, quid, nisi ad optima adspirantem animum comprobat? Summum, Numen labores tuos, lætissimæ spei indices, sublevet!

Rostochii d. XIII. Febr.
 Anno MDCCIV.

*in Amicitie tessera
 scribebam*

PRÆSES,

 Ein Fleiß geliebter Freund / ist öffentlich zu
 sehen
 Nebst seiner Tugend-Art / die Ihm beliebt
 macht/
 Drümb sind viel Federn auch zum Glückwunsch
 ist bedacht/
 Und Gottes Gnaden-Krafft wird stetig bey Ihm
 stehen.

Mit diesen wenigen Zeilen wolte dem Hn. Re-
 spondenten seinem wehrtesten Freunde und
 fleissigen Auditori billigt gratuliren.

M. HENR. ASC. Engelse.

S. S. Theol. C. & P. P.

Sonnet.

Duell Duell! ist eine desperate Rache/
 Womannicht seinen Gott/nicht Recht/
 und Richter trau't/
 Wo man den Tauff-Bund bricht/ und auff
 sich selber bau't/
 Ja auff dem blinden (Stoß) setzt seine ganze
 Sache/
 Solt

185
Solt so ein kluger Sinn/ solt der diß hassen nicht
So von GOTT/ Geseß/ vom Tauff-Bund
und Gewissen
Hat manchen unverhofft für Gottes Zorn-Ges-
richt
Und sonst in dieser Welt in trüben Stand gerissen?
Er Wehrter Neubau'r ruh' / was seine
Feder spricht /
Und laß sein Leben das/ was sie die Feder/ wissen.

Hæc pauca Cl. Dn. Respondenti Amico suo exo-
ptarissimo ac Auditori qvondam in Hebr: Chald:
& Homileticis perqvam industrio inter occupa-
tiones scrib:

M. JO. CH. SENSTIUS.

DEn sind die Gärten schön / wann Rosen darin
prangen /
Als deren Schönheit uns mit Anmuth oft an-
lacht /
Wenn sie in voller Blüht am Rosenstocke
hängen.
Allein wo findet man ikt dero Purpur-Bracht?
Schaut Rostock's Rosenstock / der schöne Rosen
träget
Auch zu der Winters-Zeit / da alles fast erfriert /
Du

Du zeigst es/ Wehrter Freund! wer Deine Blüht
erweget/
Wünscht/ daß dieselbe sich nur nimmermehr
verliehrt.

Hiermit wolte dem Hn. Respond. als seinem Wehrte-
sten Hn. Landsmann schuldigt gratul. dessen
beharrlicher Freund und ißiger Opp.

VINCENT. BEUTHIN. Wisma.

S. S. Theol. Stud.

DAS Er die *Studia* mit rechten Ernste treibe/
Solchs zeigt uns anjkt Sein öffentlicher
Fleiß/

Ich wünsche nichts mehr als daß Er drin verbleibe/
So wird Er bald verspüh'n den wohlverdien-
ten Preiß/

Gott segne in dessen die heutigen Thaten
Und laß Ihm dieselbe nach Wunsche ge-
rahten.

Mit diesen schlechten jedoch wohlgemeinten Zeilen
wolte seine schuldigte Devoir gegen den Hn.
Respond. als seinen liebwehrtesten Tisch-
und Stubengenossen abstaten und zu-
gleich alles selbst erwünschendes Vergnügen
anwünschen/ dessen beharrlicher Freund und
seßiger Oppon.

HENR. LANGE/ Rost.

SS. Theol. & Phil. Studios.

1(0)30

Du zeigst es/ Wehrter Freund! wer Deine Blüht
erweget/

Wünscht/ daß dieselbe sich nur nimmermehr
verliehrt.

Hiermit wolte dem Hn. Respond. als seinem Wehrte-
sten Hn. Landsmann schuldigst gratul. dessen
beharrlicher Freund und ißiger Opp.

INGENT. BEUTHIN. Wisma.

S. S. Theol. Stud.

dia mit rechten Ernste treibe/
et uns anist Sein öffentlicher
Fleiß/

Ich wünsch. als daß Er drin verbleibe/
So wird Er in den wohlverdien-
ten Preiß/

Gott segne in eutigen Thaten
Und laß Ihm die Wünsche ge-
rahten.

Mit diesen schlechte meinten Zeilen
wolte seine schuldigen den Hn.
Respond. als sein den Tisch.
und Stubengenosse und in-
gleich alles selbst erwün. ügen
anwünschen/ dessen behar. and
leßiger Oppon.

HENR. ROSTOCK

SS. Theol. & Phil. St.

1800